

27565

Alcoholbeleid

Nr. 133 Herdruk¹

Brief van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 mei 2015

Vanuit de Drank- en Horecawet (DHW) zijn gemeenten sinds 2014 verplicht om een preventie- en handavingsplan vast te stellen (artikel 43a DHW). Het eerste plan moest op 1 juli 2014 zijn vastgesteld. Tijdens de zomer van 2014 heb ik laten inventariseren wat de stand van zaken op dat moment was ten aanzien van de gemeentelijke preventie- en handavingsplannen en van het toezicht op de naleving van de DHW. De uitkomsten van dat onderzoek heb ik eind september 2014 naar uw Kamer gestuurd. Tijdens het AO alcoholbeleid van 9 oktober 2014 (Kamerstuk 27 565, nr. 131) heb ik aangegeven dat ik opnieuw onderzoek zou laten doen naar de preventie- en handavingsplannen en dat ik daarbij ook zou kijken naar de kwaliteit van de plannen. Ook heb ik aangegeven het gemeentelijk beleid op het gebied van hokken en keten te zullen inventariseren evenals de mate waarin gebruik wordt gemaakt van de optionele bepalingen uit de DHW voor het instellen van prijsacties en happy hours. In februari en maart van dit jaar heeft bureau Intraval voor mij onderzoek gedaan naar bovenstaande onderdelen. Met deze brief informeer ik u over de uitkomsten daarvan. Het onderzoeksrapport treft u aan als bijlage².

Daarnaast ga ik ook kort in op een toezegging die ik heb gedaan op het onderwerp ouderen en alcohol.

Onderzoek 2015

Bureau Intraval heeft voor haar onderzoek contact gehad met alle 393 Nederlandse gemeenten. De volgende onderzoeksvragen stonden in het onderzoek centraal:

1. Hoeveel gemeenten hebben hun preventie- en handavingsplan inmiddels vastgesteld?
2. Zijn de in de wet verplichte onderdelen opgenomen in het plan (artikel 43a DHW³)?

¹ Herdruk i.v.m. correcte ondertekening bewindspersoon.

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

³ Artikel 43a lid 2 en 3 van de DHW omschrijft de minimale eisen waaraan het preventie- en handavingsplan moet voldoen:

- Lid 2: het plan bevat de hoofdzaken van het beleid betreffende de preventie van alcoholgebruik, met name onder jongeren, en de handhaving van de wet.
- Lid 3: in het plan wordt in ieder geval aangegeven:
 - a. wat de doelstellingen zijn van het preventie- en handavingsbeleid alcohol;
 - b. welke acties worden ondernomen om alcoholgebruik, met name onder jongeren, te voorkomen, al dan niet in samenhang met andere preventieprogramma's als bedoeld in artikel 2, tweede lid, onderdeel d, van de Wet publieke gezondheid;

3. Wat is de kwaliteit van de vastgestelde plannen?
4. In hoeverre voeren gemeenten beleid op het gebied van hokken en keten?⁴
5. Maken gemeenten gebruik van de optionele bepalingen tot het verbod op happy hours en/of prijsacties (artikel 25d DHW)?
6. Indien gemeenten een verbod op prijsacties hanteren, levert dit problemen op met buurgemeenten? Zo ja, zou dat effect vermeden kunnen worden met een meer regionale benadering?

Uit het onderzoek blijkt het volgende.

Stand van zaken preventie- en handhavingsplannen

Van alle 393 Nederlandse gemeenten hebben 316 (80,4%) momenteel een preventie- en handhavingsplan vastgesteld. Bij de overige 77 gemeenten (19,6%) is dit (nog) niet het geval. Het eerst genoemde percentage is beduidend hoger dan in juli 2014. Toen hadden 117 (44%) van de 266 ondervraagde gemeenten een preventie- en handhavingsplan. De zes grootste Nederlandse gemeenten hebben allemaal een preventie- en handhavingsplan. De categorie met middelgrote gemeenten (50.000 - 100.000 inwoners) bevat relatief de meeste gemeenten die het plan nog niet hebben vastgesteld (22,7%).

Van de 316 gemeenten met een plan heeft ruim 61% alle vier de wettelijk verplichte onderdelen (doelstellingen, uitgangspunten en onderbouwing van het beleid, handhavingsbeleid en –acties en te behalen resultaten) in hun plan vermeld. Twee gemeenten hebben geen enkel verplicht onderdeel in hun plan opgenomen.

Kwaliteit van de plannen

Van de 50 op kwaliteit beoordeelde plannen is één plan (2%) als *goed* beoordeeld, terwijl tien (20%) tot de categorie *voldoende* behoren. De overige plannen zijn van *matige* (64%) dan wel *slechte* (14%) kwaliteit. Het verschil tussen de plannen die voldoende of goed zijn en de plannen die matig of slecht scoren heeft vooral te maken met de mate van uitwerking. In de matige of slechte plannen zijn de verschillende onderdelen meestal zeer globaal uitgewerkt en wordt niet duidelijk beschreven wat de gemeenten daadwerkelijk van plan zijn te gaan doen in het kader van preventie en handhaving. Het onderdeel educatie is door gemeenten over het algemeen het beste uitgewerkt en op het onderdeel regelgeving is de kwaliteit laag.

Hokken en keten

Van de 382 gemeenten waarvan Intraval informatie heeft gekregen hebben 75 (19,6%) een beleid op het gebied van hokken en keten.

De kleine gemeenten (minder dan 20.000 inwoners) hebben relatief vaker een hokken en keten beleid (23,2%) dan de grotere gemeenten.

c. de wijze waarop het handhavingsbeleid wordt uitgevoerd en welke handhavings sancties in de door het plan bestreken periode worden ondernomen;

d. welke resultaten in de door het plan bestreken periode minimaal behaald dienen te worden.

⁴ Het gaat niet om de vraag of gemeenten hokken- en ketenbeleid hebben opgenomen in hun preventie- en handhavingsplan maar of ze überhaupt hokken- en ketenbeleid hebben.

De grootste gemeenten (meer dan 200.000 inwoners) geven allemaal (100%) aan geen hokken en keten beleid te hebben.

Van de 307 gemeenten die geen hokken en keten beleid hebben, zijn in 36 (11,7%) gemeenten volgens de betrokken ambtenaar wel hokken en keten aanwezig.

Happy hours en prijsacties

Van de 384 gemeenten die de vraag over happy hours in de horeca hebben beantwoord hanteren 181 (47,1%) een verbod hierop. De kleine gemeenten (minder dan 20.000 inwoners) hanteren het vaakst een verbod op happy hours (49,6%). Het minst vaak worden verboden op happy hours gehanteerd door de grote gemeenten met meer dan 200.000 inwoners (16,7%).

Een verbod op prijsacties (bijvoorbeeld in de detailhandel) is in 63 (16,5%) van de 381 gemeenten van kracht. Een verbod op happy hours of prijsacties blijkt geen problemen op te leveren met buurgemeenten.

Naar aanleiding van de resultaten

Uit het onderzoek blijkt dat het percentage gemeenten met een preventie- en handhavingsplan flink is gestegen maar dat nog steeds een kleine 20% geen plan heeft vastgesteld. Samen met de VNG zal ik bespreken welke gerichte acties nodig zijn.

Bureau Intraval meldt dat de kwaliteit van de vastgestelde plannen matig is. Dit zou beter moeten, want er zijn voldoende modellen gemaakt en best practices verspreid waar gemeenten hun voordeel mee kunnen doen.

Uit het onderzoek blijkt verder dat er gemeenten zijn die wel hokken en keten in hun gemeente aanwezig hebben, maar er (nog) geen beleid op voeren. Als voornaamste reden hiervoor werd genoemd dat gemeenten er momenteel geen last van hebben. Stedelijke gemeenten lopen daarnaast tegen het feit aan dat door de fusie met enkele plattelandsgemeenten ze opeens hokken en keten in hun gemeente hebben. Het opstellen van een hokken en keten beleid heeft dan kennelijk niet meteen de hoogste prioriteit.

Naar aanleiding van bovenstaande ga ik binnenkort in gesprek met een aantal bestuurders van gemeenten om te horen wat ervaringen zijn met alcoholbeleid en de decentralisatie van de DHW en om ten bezien hoe Rijk en gemeenten elkaar hier verder kunnen versterken. Ik zal de bevindingen vanzelfsprekend ook agenderen bij de VNG.

Daarnaast ben ik voornemens om in juni een brief over alcohol aan alle gemeenten te sturen waarin een groot aantal aspecten van het alcoholbeleid wordt behandeld. De uitkomsten van het Intraval onderzoek zullen daar onderdeel van vormen. Ik zal gemeenten daarin nogmaals wijzen op hun wettelijke verplichtingen, de mogelijkheden die ze hebben en de ondersteuning die daarbij kan worden geboden. Met name de gemeenten die nog geen preventie- en handhavingsplan hebben vastgesteld zal ik in mijn brief apart aanspreken.

Ik heb het Trimbos-instituut gevraagd een congres over lokaal alcoholbeleid te organiseren met

als belangrijkste doelgroep gemeenten. Dit congres zal onder meer gebruikt worden om de kwaliteit van plannen van gemeenten te verbeteren.

Niet gericht om de papieren werkelijkheid op orde te brengen, maar gericht op uiteindelijke resultaatgerichte en effectieve preventie en handhaving van de DHW.

Het fenomeen hokken en keten is helaas nog aanwezig, er zijn met name landelijke gemeenten die wel hokken en keten hebben maar hier geen beleid op voeren. Het alcoholgebruik door jongeren in deze keten kan zorgelijk zijn.

Daarom zouden gemeenten hier beleid op moeten voeren en hierbij illegale keten niet moeten gedogen, maar juist krachtig handhaven, vooral als het gaat om hokken en keten waar veel minderjarigen komen. Om gemeenten hierbij te ondersteunen is in 2010 een handleiding hokken en keten opgesteld, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende typen keten (commercieel / niet commercieel). Er is daarnaast ook een handreiking en een gedragscode voor ouders en keeteigenaren ontwikkeld. Diverse gemeenten hebben aangegeven met deze handreiking goed uit de voeten te kunnen. Ik zal de gemeenten die wel hokken en keten hebben maar hier geen beleid op voeren in mijn brief aan gemeenten toe aansporen.

Uit het onderzoek is verder gebleken dat ongeveer de helft van de gemeenten gebruik maakt van de optionele bepaling uit de DHW om happy hours te verbieden. Daaruit maak ik op dat gemeenten er behoefte aan hebben dit instrument in te zetten binnen hun alcoholbeleid en zij er ook daadwerkelijk gebruik van maken. Ik acht het daarom niet noodzakelijk dat ik het verbod happy hours in nationale wet- en regelgeving opneem.

Tot slot blijkt uit het onderzoek van Intraval dat een verbod op prijsacties in weinig gemeenten wordt gehanteerd. Ik zal dit onderwerp nader verkennen in de evaluatie van de Drank- en Horecawet die voorzien is voor 2016.

Toezegging ouderen en alcohol

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik u ook te informeren over een toezegging op het onderwerp ouderen en alcohol. Naar aanleiding van de toename in de verslavingszorg van ouderen met alcoholproblematiek zijn door uw leden Wolbert en Krol vragen gesteld over deze problematiek en is toegezegd om het eerste kwartaal van 2015 de Kamer hierover te informeren. Onlangs heb ik een expertmeeting georganiseerd met professionals uit de verslavingszorg, eerstelijnszorg en oud deelnemers aan het Partnership Vroegsignalering Alcohol. Daarnaast heb ik ook gesproken met de ouderenbonden. Mijn beeld is dat we nog te weinig zicht hebben op de precieze problematiek en probleemgroep, oorzaken en juiste benadering. Ik kies er daarom voor om eerst de problematiek goed in kaart te brengen en te analyseren. Dit start met bestudering van de nieuwe kerncijfers uit de verslavingszorg, deze volgen in juni. Aan de hand van de ernst van deze cijfers zal ik dit jaar verder onderzoeken wat nodig is. Bevindingen die daaruit volgen zal ik delen met het veld ten behoeve van de juiste interventies.

De staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

M.J. van Rijn